

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕГІОНІ

Здійснено опис заходів щодо вдосконалення розвитку страхового підприємництва в регіоні. Відмічені перспективні напрямки стимулювання розвитку страхового підприємництва регіону. Акцентовано увагу саме на державному регулюванні даного процесу

Постановка проблеми. Аналіз розвитку страхового підприємництва Закарпатської області показує, що з однієї сторони в регіоні сформувався й функціонує страховий ринок, а з іншої сторони стан розвитку страхового підприємництва можна оцінити як незадовільний. Такого роду ситуація склалася у зв'язку з тим, що існуюче страхове підприємництво в регіоні сформувалося стихійно, хоча й мало певне історичне підґрунтя, без спеціально підготовлених програм розвитку, а також підтримки з боку держави й регіональної влади.

Тому сьогодні особливою актуальним є процес окреслення основних напрямків розвитку страхового бізнесу Закарпаття, шляхом створення та розробки концепції сталого розвитку страхового підприємництва в регіоні.

Мета дослідження. Визначення основних методів цілеспрямованого державного впливу на розвиток страхового підприємництва в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку страхування, страхової діяльності та їх державного регулювання присвячені праці С.Осадця, О.Гаманкової, К.Базилевича, М.Фурмана, О.Залєтєва, О.Жабинець. Дослідниками Н.Внуковою, Г.Піратовським, В.Базилевича розглядаються страхові відносини через призму категорії страхового підприємництва. Автори Н.Пойда-Носик, Р.Бачо акцентують увагу на дослідженні розвитку страхового підприємництва в регіонах України. Огляд різноманітних робіт названої проблематики дозволяє дійти до висновку, що питання теоретичних та методичних підходів до визначення системи державного регулювання страхового підприємництва в регіонах не досліджені сучасною економічною наукою.

Викладення основного матеріалу дослідження. На стадії формування регіонального страхового ринку, на якому б безперервно проводили свою діяльність страхові підприємства, необхідні особливі методи цілеспрямованого державного впливу, що може набрати вигляд у наступних заходах.

1. Перш за все потрібно створити в регіоні сприятливі умови для розвитку страхового бізнесу. Дана потреба пов'язана з забезпеченням нормального стану ринкової інфраструктури в регіоні.

2. Певним механізмом покращення умов ведення страхового бізнесу в регіоні повинно бути поступове підвищення страхової культури населення. Сьогодні страхування не є усвідомленою потребою для більшості підприємств і громадян, на ринку переважає низька страхова культура. Близько 70% власників полісу ОСЦПВВТЗ не знають якого роду страховий продукт їх зобов'язали придбати й які цілі переслідує його наявність у власника. Такій ситуації сприяють сформований ще за радянських часів світогляд населення, яке чекає на допомогу з боку держави, відсутність доступної інформації про страхові продукти й діяльність страхових компаній, нерозуміння змісту страхових послуг, відносно високі страхові тарифи в порівнянні з доходами населення, невідповідні умови страхування, відсутність конкретних матеріалів про страхову галузь у засобах масової інформації.

Для підвищення страхової культури населення слід в першу чергу здійснити широкомасштабні заходи за участю всіх професійних учасників страхового ринку і їхніх об'єднань, державних органів, для підвищення привабливості страхування.

Такими заходами можуть бути:

– проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи серед населення, спрямованої на подання більш повної й об'єктивної інформації про страхові послуги і страхові продукти, які реалізуються в регіоні, у тому числі з питань захисту прав споживачів фінансових послуг;

– випуск спеціалізованого друкованого видання; регулярне проведення тематичних конференцій, семінарів, спрямованих на підвищення рівня професійного рівня учасників страхового ринку;

– інформування населення про незаконну або неправомірну діяльність на страховому ринку, у тому числі страхових агентів й інших страхових компаній, зареєстрованих за межами Закарпаття.

3. Для розвитку страхового підприємництва слід підтримувати навчання страхових справі фахівців у вищих навчальних закладах, розташованих на території регіону; враховувати в програмах навчання особливості страхової діяльності на даній території, організувати семінари, консультації із проблем страхування, оподаткування й особливостям бухгалтерського обліку в страхуванні, специфіки самого страхового бізнесу. Адже в цей час у страхових компаніях, що діють у Закарпатті, не розвинена система професійних брокерів, сорєверів, аварійних комісарів, аджастерів, актуаріїв. Їх функції виконують штатні працівники страхових компаній, які не володіють відповідною фаховою освітою й є залежними (у зв'язку з некомпетентністю та ієрархічною підпорядкованістю) у прийнятті певних рішень. Це відображається на якості послуг, що надаються, формує й певне відношення страхувальників до страхової компанії.

3 метою вирішення проблем професійної підготовки кадрів у сфері страхування необхідно спершу ввести певні курси з основ страхування у випускних класах загальноосвітніх шкіл, а саме в класах економіко-математичного напрямку. Подальшим кроком повинно бути створення на базі вищих навчальних закладів центрів по підготовці фахівців страхової справи. Реалізація даного завдання припускає відкриття у відповідних навчальних закладах постійно діючих курсів навчання, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації навчання, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників страхових компаній, а також відкриття навчальних груп за фахом "страхова справа".

4. Важливо акцентувати увагу й на регулюванні ділової активності – забезпечення страховикам сприятливого клімату для ведення їхньої діяльності в регіоні. Це стосується пільг у податковій політиці місцевої влади переважно для страхових компаній, що вкладають кошти в регіональні інвестиційні проекти, створення науково-аналітичних центрів для моніторингу за станом розвитку страхового підприємництва й розробка аналітичних програм його розвитку й ін.

5. Вкрай важливим вектором розвитку регіонального ринку страхування є його становлення як інвестиційного інституту. Як відомо, страхові організації мають можливість виступати як інвестори перспективних для області інвестиційних проектів, а з іншої сторони надавати гарантії інвесторам по поверненню коштів, вкладених в економіку регіону. В той же час регіональні страховики мають в своєму розпорядженні недостатню кількість коштів для інвестування перспективних регіональних проектів, а також у своєму виборі повинні керуватися настановами центрального офісу компанії. Для успішного проведення інвестицій їм необхідно істотно збільшити обсяги страхових премій, що збирають, а також отримати більшу свободу у прийнятті інвестиційних рішень на місцях.

6. У результаті територіального аналізу регіонального ринку страхування нами було встановлено, що на обсяг страхової премії впливають такі фактори, як кількість укладених договорів і види страхування, платоспроможність, зацікавленість страхувальників у страхуванні й довіра до страховиків, що проводять свою діяльність у регіоні.

Збільшення обсягу страхової премії можна досягти збільшенням реалізованих страхових послуг, насамперед за рахунок освоєння нових сегментів страхового ринку та

розширенням страхового поля. Такими сегментами, досить добре освоєними страховиками у великих містах є спеціфічні об'єкти муніципальної влади – нерухомість, що здається в оренду, житловий фонд, титульне страхування

Відносна привабливість цих видів страхування для місцевих органів виконавчої влади, що формують регіональну економічну політику, зводиться до наступного:

- впровадження цих видів страхування ґрунтується на праві власності муніципальних органів виконавчої влади. Стосовно приватизованого житла, у власності муніципальних органів влади залишаються такі об'єкти страхування, як конструктивні елементи будинків, місця загального користування, інженерне устаткування й т.п.;

- страхування орендованих об'єктів відбувається за рахунок коштів користувачів муніципальним майном без залучення бюджетних коштів;

- місцеві адміністрації мають можливість вибрати страховика, а також самостійно встановити окремі вимоги до укладених договорів страхування;

- за рахунок коштів страховика, який забезпечує відшкодування збитку в момент настання страхового випадку можна скоротити витрати по забезпеченню схоронності й відновленню муніципальної власності.

7. Важливою проблемою може постати питання про джерело сплати страхових премій по даних видах страхування. Міжнародна практика надає нам досвід сплати страхових внесків муніципалітетом, як власником даних фондів. Стосовно мешканців, проживаючих у житлі, що належить місцевій владі, страхові внески розглядаються як місцевий податок, і, отже, ці суми виключаються із сукупного доходу при оподатковуванні. Для цього необхідно внести зміни до податкового законодавства.

Оскільки органи влади не можуть одержати страхові платежі без залучення страховиків, а страховики, у свою чергу, не можуть організувати страхування муніципальної власності без відома й участі власника, взаємний інтерес взаємозалежність сторін є загальноочевидною.

8. Слід зазначити, що збільшення страхових внесків само-по-собі не буде джерелом автоматичного інвестування тимчасово вільних резервів страховиків, якщо не будуть наявні якісні інвестиційні інструменти. Згідно діючих постанов та нормативних документів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та законодавства України, страхові резерви можуть бути розміщені на сучасному фінансовому ринку у формі внесків в установи банків (цінні папери банків) і цінні папери муніципалітетів (муніципальні позики, облігації й т.п.), державні цінні папери тощо, з можливістю подальшого реінвестування в певні галузі регіональної економіки.

9. Не менш важливим фактором як такий, що значною мірою впливає на обсяг страхових надходжень до представництв страхових компаній в регіоні, є довіра страховальників, а також володіння ними певною інформацією про діяльність цих страховиків.

Наявність страхових організацій на регіональному ринку страхування забезпечує задоволення страховими продуктами потенційних страховальників. Але перш ніж укласти договір страхування, кожен зі страховальників вирішує для себе проблему вибору страховика відповідно до своїх вподобань та смаків. Рішення проблеми вибору може бути прийнято тільки на основі всебічного аналізу інформації про діяльність страхових організацій в регіоні.

Для цього необхідно публікувати у відкритій та доступній для страховальників формах певну відкриту інформацію про страхові підприємства відповідного регіону, яке б повинно доручатися відповідним незалежним експертам. Таким незалежним експертом може також виступати відділи економіки при Обласних Державних Адміністраціях.

Страховальники не тільки мало знають про можливості добровільного страхування, але й не можуть одержати інформацію про страховиків, спеціалізованих на певних видах страхування.

Необхідно також надавати й певну інформацію фінансового характеру страховальникам про надійність страховиків, що діють в регіоні.

10. Слід зазначити, що, на сьогоднішній день повністю відсутня статистика по страхуванню в Закарпатті. Обласний комітет статистики не випускає жодного бюлетеня про діяльність страхових організацій на території Закарпатської області. Останні статистичні дані по Закарпаттю були опубліковані в далекому 2005 році за 2004 рік. Таким чином, ні самі страхові підприємства, що проводять свою діяльність в регіоні не знають свого справжнього місця на страховому ринку Закарпаття, не кажучи вже про інших користувачів статистичної інформації даного характеру. Взагалі сучасний страховий ринок України та регіону вражає своєю замкненістю, що свідчить про певні нездорові процеси в ньому.

11. На даний час страхові компанії, що працюють в регіонах, використовують страхові тарифи що не відповідають вимогам та особливостям регіону, адже тарифні ставки, в кращому випадку розробляються в центральними офісами київських, донецьких, львівських та іншими великими за масштабами страховими компаніями, в гіршому випадку успадковані ще з часів державної монополії на страхування. Страхові тарифи у регіонах не відображають реальної ситуації на страховому ринку, і як правило, є завищеними, що в свою чергу негативно впливає на залучення страховальників та розширення страхового поля.

12. На нашу думку, найважливішим кроком на шляху подальшого розвитку страхового підприємництва в Закарпатті є створення "Концепції сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області", в якій повинні бути відображені основні постулати з Постанови Кабінету Міністрів України "Концепція розвитку страхового ринку України до 2010 року" з врахуванням специфіки страхування в Закарпатській області.

В ній в обов'язковому порядку повинні бути розкриті наступні підходи:

- формування концепції розвитку регіонального страхового ринку як системи подань про цілі, завдання і перспективи його розвитку, оформлені документально й затверджені законодавчими й виконавчими органами регіону; в основі концепції повинні лежати державні пріоритети розвитку страхування в регіоні;

- розробка плану й програми керування розвитком страхового ринку, що відображає основні положення концепції й включає комплекс заходів по строках і конкретних виконавцях. Основні заходи програми повинні стосуватися таких напрямків діяльності, як: моніторинг стану регіонального страхового ринку; розробка методичних рекомендацій з удосконалення діяльності страхових компаній і поширення передового досвіду; формування страхової культури населення при активному використанні засобів масової інформації;

- обґрунтування механізму управління розвитком страхового ринку як системи конкретних організаційних коштів, що сприяють реалізації стратегічних установок за допомогою використання організаційних структур і процедур, що задають постійно, що обновляються схеми, вироблення управлінських впливів з боку державних органів.

Основними вимогами реалізації Концепції сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області повинні бути:

- найбільш повне задоволення населення регіону в страхових послугах і надійному страховому захисті населення території;

- ефективна взаємодія регіональних державних органів і комерційних структур страхового ринку;

- вироблення єдиної політики в області страхування на території регіону;

- забезпечення економічної волі й конкуренції для всіх учасників регіонального страхового ринку;

- забезпечення ефективних і стійких регіональних страхових компаній

- орієнтація роботи регіональних страхових організацій на задоволення потреб регіону;

- стимулювання інвестиційної активності й напрямку фінансових ресурсів на рішення найбільш актуальних територіальних проблем.

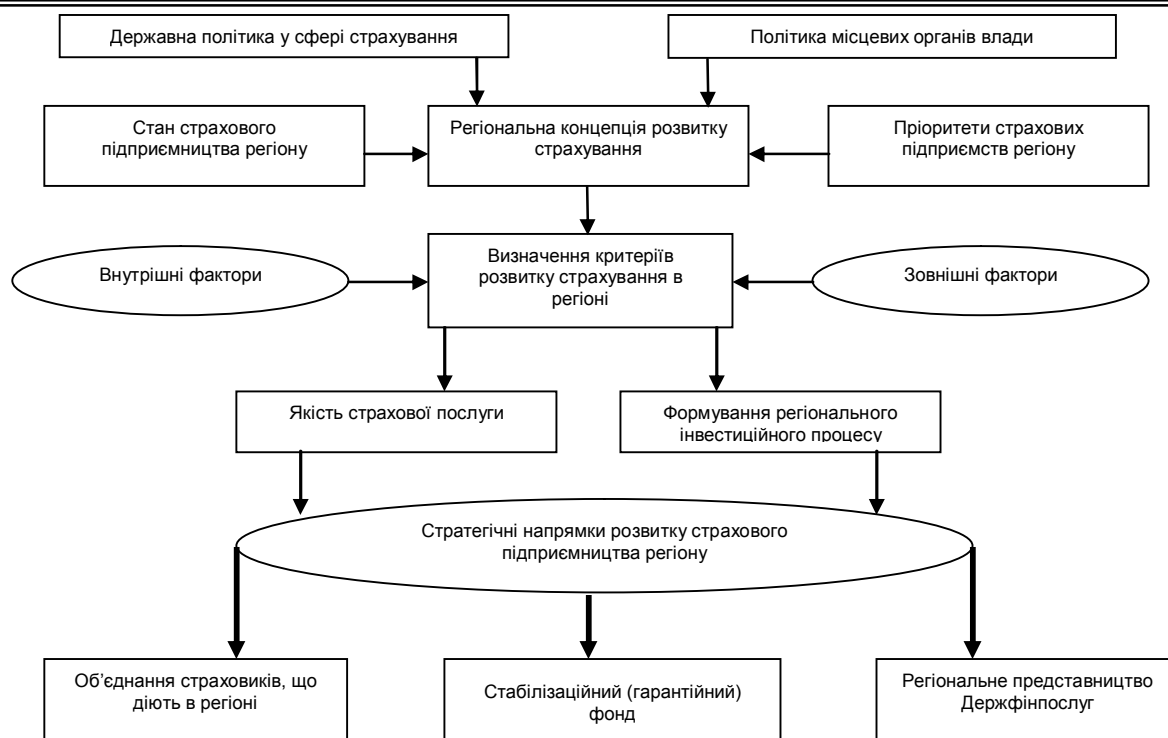

Рис. 1. Схема механізму розвитку страхового підприємництва в регіоні

Стратегічні цільові настанови, сформульовані в концепції розвитку регіонального страхового ринку, повинні конкретизуватися у вигляді окремих завдань, що враховують особливості регіональної економіки, і реалізовуватися відповідно до програми розвитку регіонального ринку страхових послуг.

Пошук й обґрунтування шляхів раціонального розвитку страхового ринку, виявлення напрямків позитивного впливу даного процесу на регіональну економіку можуть бути досягнуті шляхом установлення домінуючих тенденцій і проблем формування й розвитку регіональних страхових ринків.

Взагалі, ми вважаємо, що успішний розвиток страхового підприємництва в регіоні вимагає стратегічного планування, що являє собою систему наукових досліджень якісного та кількісного характеру, які направлені на формування тенденцій його розвитку та визначення оптимальних шляхів досягнення цілей даного розвитку. Механізм розвитку страхового підприємництва Закарпаття схематично зображено на рис. 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Таким чином, розвиток страхового підприємництва в регіоні повинен бути забезпечений через: підвищення страхової культури населення завдяки різноманітним заходам; якісне підвищення рівень страхової освіти працівників регіональних страхових компаній; розробку й реалізацію нової фінансової політики, одним з елементів яке є пошук нових джерел інвестицій в економіку регіону, значну частину яких може дати страхування; розробку нових видів страхування, що забезпечують страховим покриттям захист майнових інтересів органів виконавчої влади та муніципалітетів; розрахунок страхових тарифів по деяких видах страхування з обліком особливостей регіону; забезпечення страховикам сприятливого клімату для ведення їхньої діяльності в регіоні та створення самої

повноцінної інфраструктури страхового ринку в регіоні; підвищення зацікавленості населення й господарюючих суб'єктів в проведенні страхування, шляхом проведення агітації й забезпечення їх інформацією про діяльність страховиків, що працюють у регіоні; розробку концепції сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області. Виявлені напрямки розвитку регіонального ринку страхування можуть бути використані відділом економіки Закарпатської ОДА для розробки програми розвитку регіонального ринку страхування Закарпатської області.

Список використаної літератури:

1. Піратовський Г.Л. Страховий бізнес: управління розвитком: Монографія / Г.Л. Піратовський. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 254 с.
2. Пойда-Носик Н.Н. Страхове підприємство регіону: сучасний стан і перспективи розвитку: Монографія/ Н.Н. Пойда-Носик, Р.Й. Бачо. – Ужгород: Мистецька Лінія, 2010. – 232 с.
3. Терешкин В.А. Государственное управление и правовое регулирование предпринимательства в Российской Федерации / В.А. Терешкин. – М., 1994.
4. Управління розвитком ринків фінансових послуг: моногр./ Н.М. Внукова, В.А. Смоляк та ін. – Харків: Адва, 2009. – 216 с.
5. Фурман В.М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку (Монографія)/ В.М. Фурман. – К.:КНЕУ, 2005. – 296 с.

ТИМЧАК Мар'яна Володимирівна – аспірант кафедри фінансів Ужгородського національного університету

Наукові інтереси:

- страховий ринок Закарпаття;
- державне регулювання страхового ринку України та її регіонів